ських поселень Нижнього Побужжя багатьма археологами дало поштовх до створення і видання колективних монографій «Сельская округа Ольвии» (автори: С. Д. Крижицький, С. Б. Буйських, А. В. Бураков, В. М. Отрешко.— Київ, 1989) і «Античные поселения Нижнего Побужья (археологическая карта)» (С. Д. Крижицький, С. Б. Буйських, В. М. Отрешко.— Київ,1990), в яких значна частина розділів написана Валерієм Михайловичем. Крім того, він один з авторів ще двох монографій: «Археология Украинской ССР» (Київ, 1986, т. 2) і «Культура населения Ольвии и ее округи в архаическое время» (Київ, 1987).

В. М. Отрешко було прочитано чимало доповідей і опубліковано різнотематичних статей. Вони яскраво продемонстрували вміння працювати над археологічними матеріалами у взаємозв'язку з літературними та епіграфічними джерелами, відновлювати за їх допомогою окремі сторони історичного, соціально-економічного та культурного розвитку населення Нижнього Побужжя за античної доби. Це — питання про елліно-варварські взаємовідносини, становлення Ольвії як міста і держави, економічний розвиток окремих поселень, зокрема Борисфена, етнічний склад населення Нижнього Побужжя, а також визначення критеріїв для встановлення кордонів Ольвійської держави, деякі аспекти духовної культури та культу Ахілла тощо. В останній час у центрі його наукової праці знаходилась розробка складної проблеми демографії античних міст і поселень Північно-Західного Причорномор'я. У відповідності з методикою спеціальних підрахунків демографічного потенціалу він встановив приблизну кількість населення, яке мешкало в той чи інший період, наприклад, на Березанському поселенні в архаїчний час, на Козирському городищі у II — першій половині III ст. н. е. На жаль, монографія В. М. Отрешка, присвячена демографії Північно-Західного Причорономор'я за античної доби, залишилась незавершеною.

Його чуйність, доброзичливість, щире захоплення давньогрецькою культурою, широка ерудиція, бажання дискутувати і ділитися різними ідеями приваблювали багатьох людей. Непідробний інтерес Валерія Михайловича до археологічних досліджень спонукав аналізувати навіть, на перший погляд, незначні пам'ятки, що зрештою сприяло визначенню зовсім нових категорій серед сільських поселень. Залучення багатьох свідчень з творів різних авторів, їх зіставлення з археологічними матеріалами, критичне ставлення до деяких праць попередників роблять висновки та гіпотези В. М. Отрешка переконливими і гідними уваги. Широкий історичний підхід до його наукових праць та ідей дозволить розвивати їх у подальшому та осмислювати як необхідну підмогу в розвитку вітчизняного антикознавства в майбутньому.

Світла пам'ять про Валерія Михайловича Отрешка назавжди залишиться у серцях його колег, друзів, учнів та близьких.

ПАМ'ЯТІ РІВИ ЙОНІВНИ ВЕТШТЕЙН

4 лютого 1999 р. на 87 році життя після тяжкої тривалої хвороби померла **Ріва Йонівна ВЕТШТЕЙН** — щира, прекрасна людина, цілісна натура, археолог, дослідниця античної Ольвії, кандидат історичних наук, учасниця Великої Вітчизняної війни.

Народилась Ріва Йонівна 25 грудня 1912 р. в сім'ї службовців у м. Брусилові Житомирської області. 1918 р. її сім'я переїхала до м. Києва, де в 1928 р. вона закінчила неповну середню школу, а в 1931 р.— ФЗУ. Працювала на заводі «Арсенал», одночасно навчаючись на вечірньому рабфаці.

1934 р. Р. Й. Ветштейн стала студенткою історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, який з відзнакою закінчила в 1939 р.

і була прийнята асистенткою скіфо-античного відділу Інституту археології АН УРСР.

Велика Вітчизняна війна внесла свої корективи в життєвий шлях Ріви Йонівни: Інститут археології було евакуйовано в м. Уфу, а її сім'я разом з заводом «Арсенал» евакуювалась в м. Воткінськ Удмуртської АРСР. Ріва Йонівна разом з молодшою сестрою Софією пішла працювати у військовий госпіталь. Пізніше, супроводжуючи сестру до місця евакуації батьків, вона прибула до м. Воткінськ, де з листопада 1941 р. по червень викладала історію в середній школі № 15, а з липня 1943 р. по лютий 1946 р. служила в Радянській Армії старшою медсестрою евакогоспіталю № 2941. Разом з госпіталем, у складі Другого Українського фронту Р. Й. Ветштейн брала участь у звільненні від фашистів території України, Румунії та Угорщини. Її служба проходила в таких містах як Воткінськ, Харків, Умань, Брашов, Будапешт. У липні 1945 р. її було нагороджено медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні».

Демобілізувавшись в лютому 1946 р.із лав Радянської Армії, Р. Й. Ветштейн в чині молодшого лейтенанта медицинської служби повернулась додому в Київ. 1 березня 1946 р. вона була поновлена на роботі в Інституті археології АН УРСР на посаді молодшого наукового співробітника відділу скіфо-античної археології.

Наприкінці серпня 1951 р. під час кампанії «боротьби з космополітизмом» Ріву Йонівну звільнили з роботи нібито у зв'язку зі скороченням числа наукових співробітників. З цього часу упродовж 1952—1953 рр. вона працювала за трудовими договорами в різних експедиціях Інституту археології: Київській, Гаврилівській, Любимівській, Білгород-Дністровській та Золотобалківській.

Наприкінці 1953 р. у Відділі суспільник наук АН УРСР Р. Й. Ветштейн захистила кандидатську дисертацію на тему: «Керамічне виробництво Ольвії перших століть нашої ери», а на початку 1954 р. її було зараховано молодшим науковим співробітником заповідника «Ольвія», який Ріва Йонівна досліджувала ще до війни і в перші повоєнні роки.

У березні 1956 р. Р. Й. Ветштейн залишила Ольвію і повернулась у Київ, де до 1962 р. працювала на різних тимчасових посадах (позаштатним лектором Республіканського лекційного бюро, керівником краєзнавчих гуртків Республіканської туристичної станції, методистом фольклорного відділу Центрального будинку народної творчості, займалась підготовкою до друку методичних розробок для Київського історичного музею), а в літній період — в археологічних експедиціях.

1962 р. Р. Й. Ветштейн повернулась молодшим науковим співробітником у відділ скіфо-античної археології Інституту археології УРСР. 16 серпня 1968 р. вона вийшла на пенсію, але ще упродовж кількох сезонів брала участь у археологічних розкопках Ольвії. Ріва Йонівна залишила понад 20 опублікованих наукових праць з античності та ряд рукописів, що зберігаються в науковому архіві ІА НАНУ.

Світла пам'ять про Ріву Йонівну Ветштейн назавжди залишиться в серцях її друзів, колег та близьких.